

Perseidák országszerte

Meteoresó a savanyúvíznél

Székesfehérváron is nagy várakozással tekintettünk augusztus 11-e elé. A Perseidák maximuma fergeteges meteorzáport ígért, úgyhogy magunk között el is neveztük a rajt szuperseidáknak. A sajtóban megjelent felhívások hatására nagy volt az érdeklődés, ezért elhatároztuk, hogy bemutatót tartunk.

A csillagdtól néhány száz méternyire található Rózsaligetet szemeltük ki, ami közkedvelt pihenőhelye a fehérváriaknak. A savanyúvíz forrása mellett viszonylag sötét a környék – már amennyire ez a város közepén lehetséges. Akciónkat meghirdettük a Fejér Megyei Hírlapban, sőt 11-én kora este a Városi Televízióban Hudoba György, a székesfehérvári csillagda vezetője is nyilatkozott a hullócsillagokról.

21 óra körül települtünk ki a Vidám Park szomszédságába, ahonnan áramot kaptunk. Bevezetésként a „Helyünk a Világmindenségben” című diaműsört vetítettük le a néhány tucatnyi kíváncsiskodónak. Később ez már lehetetlen lett volna, annyian jöttek. Becsléseink szerint kb. ötszázan voltunk kint „csodára várva”.

Nagyon szép nyári este volt. Tisztán látszott az Alcor, ami jó égnek felel meg. Sejtettük, hogy sokan lesznek, ezért ki akartuk használni az alkalmat és némi reklámot csinálni a csillagászatnak. A fehérvári Terkán Lajos Bemutató Csillagvizsgáló, az MCSE és az Andromeda szórólapjait osztogattuk. Igyekezünk minden kérdésre válaszolni. Elmeséltük, merre kell nézni, hogyan „működnek” a meteorok, és egyáltalán mire jó ez az egész...

Időközben néhány felvillanás már jelezte, hogy valami elkezdődött az égen. Minden alkalommal nagy fölhördülés kísérte a jelenséget. Valaki elmesélte, hogy látott egyszer egy fényes, „két centi hosszú” meteort, és nagyon tetszett neki. Kisgyerektől származik az est legjobb kérdése: ma is az lesz, mint tegnap? Mint kiderült, előző nap a Balaton mellett jártak, ahol láttak néhány meteort. Látván a diavetítőt, arra gondolt, hogy úgy vetítjük majd a csillagokat.

Természetesen előjöttek az ufók is. Egy hölgy meg volt győződve arról, hogy a Nulladik Típusú Találkozásokban a tudósok már bebizonyították létezésüket. Ő is látott valamit az égen, ami hol világított, hol nem. Mondjuk meg, mi lehetett az!

Zápor helyett csak szemerkélt a meteoresó, ezért sokan csalódtak a látványban. Hajnali kettő után villantak igazán fényes meteorok, de addig kevesen tartottak ki. Mi is többet vártunk, így hát visszaminősítettük a rajt „szimplidákká”. Ettől függetlenül sikeresnek könyvelhetjük el a bemutatót. A 75/750-es refraktorral a Szaturnuszt, a Göncöl kettősét, a Holdat és a Fiastyúkot mutattuk be. Sokan ekkor néztek először távcsőbe, s ez megdöbbentő élmény volt számukra. Nekünk az volt a sikerélmény, hogy az emberek végre kimozdultak otthonról, látták a csillagos eget „élőben”. Ma már ez is nagy szó.

PAPP LÁSZLÓ-TRUPKA ZOLTÁN

Jubileumi csillaghullás

A maximum éjszakájára a szélrózsa minden irányába eltávoztak a „hadra fogható” fővárosi meteorosok – ezt jó előre tudtuk, így nem is terveztünk bemutatót a nagyközönség számára. Mindez, tekintve, hogy az MCSE semmilyen

bemutatóhellyel nem rendelkezik, talán érthető is. A maximum közeledtével azonban bennünket is elfogott a magunk szította Perseida-láz – Pesten is kelene csinálni egy Perseida-bulit! Délután hatkor már senkit sem lehetett elérni, leszámítva Taracsák Gábert, aki örömmel vállalta a bemutatókat saját 80/840-es refraktorával. Rögtönzött helyszíneként a Gellérthegy déli lejtője kínálkozott (a korábban Jubileumi-parknak nevezett terület), ahol viszonylag kevés a közvetlen fény, de mégis a város közepén érezhettük magunkat. A hidegfront utáni égre itt is narancsárga alapot raktak a nátriumgőz-lámpák, ám a tapasztaltabb észlelők a zenitben mégis megsejthették a Tejútát. A Szabadság-szobor díszvilágításának lekopcsolása után még a Perseus-ikerhalmazt is megpillanthattuk szabad szemmel...

Rögtönzött Perseida-akciónkról csak a Danubius Rádióból értesülhetett a főváros népe, de így is 100–150-en fordultak meg a város eme elhagyatott szegletén. Az éjszaka során igen kevés meteort láttunk, de ezeket is lelkesen üdvözölte a távcső körül ácsorgó vagy a fűvön üldögélő közönség. *(Úgy látszik, a meteorok feltűnésekor támadó ordítózás ősi emberi reakció, ami laikusoknál is kiválóan működik!)* Nagy sikere volt a hagyományos bemutató-objektumoknak, így a Szaturnusznak, a Holdnak, a fényesebb halmazoknak, kettőscsillagoknak stb. A többség úgy két óra tájt kidőlt a sorból, így már nem láthatta a három óraker meginduló potyogást.

A másnapi újságokból tudtuk meg, hogy milyen sokan mentek ki a Dunaparra, a Margitszigetre vagy éppen a Citadellához hullócsillagokat nézni. Óriási lehetőséget szalasztottunk el – jó szervezéssel, megfelelően választott helyszínen ezreknek tarthattunk volna bemutatót. Persze már önmagában is nagyszerű dolog, hogy igen sokan voltak, akik felkeltek a tévé mellől, és kinéztek az égre, hogy megláthassák életük talán egyetlen meteorját. Nagyjából ennyi a budapesti Perseida-éjszaka tanulsága. (Hogy el ne felejtsem, ezen az éjszakán szert tettünk egy új tagra is, aki pont a park melletti házban lakik, és már régen „vadászott” az MCSE-re...) MIZSER ATTILA

Debrecenben is hullottak a hullók

– Fényes, gyors meteor, nyoma is van! – hallatszik az ujjongás, majd öt másodperc múlva:
– Fényes, gyors Perseida! – alig telik el tíz másodperc:
– Lassú, fényes hulló, nyommal! – szisszennek fel többen is, majd szünet.
– Most töltenek, mindjárt jön az újabb sorozat – tréfálkozik valaki, majd kisérvártatva folytatódik az égi tűzijáték. Az augusztus 11/12-i éjszakán a Hold fénye mellett alig két óra alatt 225 meteort láttak felvillanni a debreceni csoport tagjai. Volt olyan perc, amikor hét hullót is megfigyeltek.

Az MCSE felhívására Debrecenben a Magnitúdó Amatőrcsillagász Kör tagjaival egy zavaró fényektől mentes tisztáson készülődtünk a nem mindennapi észleléshez. A Perseidák szupermaximuma napján, még napnyugta előtt, a város központjától 8 km-re keletre, a Fancsikai-tavak közelében ütöttünk tanyát. Néhány érdeklődő is velünk tartott, így hamarosan alkalmi távcsöves bemutató vette kezdetét. A felhők mögül előbukkanó nyugvó Nap színe és lapult korongja keltette fel legelőször az érdeklődést. A szürkületben a két óriásbolygó került sorra, éjfélkor pedig a Hold. „A lányom igen büszke magára, hiszen nem sok hét éves gyerek látta távcsövön a Jupitert, a Szaturnuszt a gyűrűjével, meg a Hold krátereit. A hullócsillagokról nem is beszélve.” – foglalta össze a bemutatót Fenyesi András, a kislány édesapja.

Az éjszaka első felében a konkrét megfigyelést nem tudtuk elkezdni, mivel egy front széle kavargott fölöttünk. Az egyik felhőfoslány elment, és jött a másik. Így csak a rádióból értesültünk arról, hogy milyen szerencsével jártak csajági és kaposvári társaink. A változó felhőzet az érdeklődőket és a gyerekeket elriasztotta, ők még éjfél előtt elhagyták a terepet. Az aktív munkára Csejtei Ágoston, Elek Ferenc, Horváth Attila, Jónás Péter, Nyári Szabolcs, Zajác Zsolt és néhány nézelődő társunk maradt.

Hajnali kettő előtt elvonult az utolsó felhőpamacs is. Az égbolt határmagnitúdója iránytól és időponttól függően 6 és 4,5 között változott. A látott Perseidák 21%-a hagyott nyomot, az észlelők a meteorok 88%-át ítélték gyorsnak. A fellanások -2 és +4 magnitúdó közöttiek voltak, az átlagfényességre +1,7 magnitúdót kaptunk.

Négy óraker 10 perc alatt átlag 14 rajtagot számláltunk, míg kettőkor ez az érték még csak 7 volt. Sajnos a megfigyelésnek a hajnali szürkület véget vetett. Már hazafelé készülődtünk, amikor a világosodó égen a Hattyú csillagkép mellett egy fényes Perseida tűnt fel, fénye felülmúlta a Vénuszét is. Mögötte a nyom – mint egy szépen fodrosodó füstcsík – több másodpercig látszott.

Másnap ismerőseim közül többen újságolták, hogy látták a csillaghullást. Volt, aki éjjel többször is felkelt, számítva a felhők távozására. Akadt olyan is, aki ötpercenként ment ki az erkélyre vagy fel a háztetőre. Volt, aki családjával a kertbe költözött erre az éjszakára. De volt olyan is, aki a sportpályán fekve nézte végig az égi tűzijátékot.

Tavaly novemberben szabad szemmel is láthattuk, amint a Swift–Tuttle-üstökös a Hercules és az Aquila csillagképeken áthaladt. Az idén pedig az égi vándor törmeléke keltette fel nemcsak a szakemberek és az amatőr csillagászok figyelmét, hanem a nagyközönség érdeklődését is.

ZAJÁCZ GYÖRGY

Szegedi csillaghullás

A „tüzes mennykővek” éjszakáján úgy este tíz körül nekiindultam batyuimmal a szép estének. Átmásztam a hídon, és egyenest a Csillagvizsgálóba mentem. Amikor befordultam, az ámulattól megtorpantam, ugyanis soha nem látott tömeg kavargott az utcában és az épület körül. Lakodalom – ez a szó illet volna legjobban a nyüzsgő kavalkádra. Ahhoz képest, hogy kezdetben a nyitvatartás sem volt biztos, elég szép tömeg verődött össze, sőt... Kígyózó sorokban vártak az emberek arra, hogy bepillantassanak a távcsőbe. Lehet, hogy nemcsak Egely György gömbvillámjai tudják megmozgatni az embereket? Az igazi események mégis csak a valós, kézzelfogható természeti jelenségek lennének?!

Érdekes volt elvegyülni a tömegben. Néha furcsa kérdéseket hallottam: „*Melyik csillag fog lehullani?*” vagy: „*És nagy robbanások lesznek-e?*” Akadtak olyanok is, akik a higanyózlámpa mámorító fényében bámulták az eget. A hangulat emelkedett volt, de lényegében a bemutató napokhoz hasonlított.

Gyorsan el is menekültem a gyülekezettől, pontosabban csak próbáltam. Úgy terveztem, gyalogolok még egy óráskat, és csendes magányomban leheveredek valahová. A töltésre érve elfogott a pánik. Teljes fényárban száguldoztak rajta az autók. Kisebb-nagyobb csoportok sétáltak le-fel. Voltak, akik már „elfeküdtek”. Egyszóval hihetetlen élet dúlt a Tisza partján, talán több száz ember is várta az eseményt. A többiek, látván szerelésemet, meg is állítottak, és családostan kérdezősködtek, hol nézzék az eget.

Idővel fogyogatott a tömeg, de még mindig maradtak bőven. Másfél óra gyakorlás után nem bírtam tovább idegekkel (persze attól is félttem, hogy átmenyek a zöld határon), és én is leheveredtem a töltésoldalba. Nagyon jó, sötét helyet találtam K-DK-i éggel, éppen csak a mögöttem lévő várost nem láttam, fényével együtt. Már kezdtem örülni. Jó hangulat úszott a levegőben, és igaz ami igaz, volt egy-két gyönyörű Perseida. Először tudtam azonosítani a rádiózavart a tettesekkel. Láttam kettérobbanó meteort, meg másodpercekig tartó, csinosan tekeredő nyomokat is. Az öröm nem tartott sokáig. Mire beleéltem volna magam, két csoport is mellém telepedett. A fiúk hoztak magukkal egy-két nagyteljesítményű fényszórót. Jól megnéztek velük. Ment a szöveg, és igaz ugyan, hogy a sikoltozások nem a hullócsillagoknak szóltak, de mégis kijöttek az ég alá, és átérték az eseményt.

Gyönyörű hajnalban futottam haza. A bakiktól eltekintve jó volt magam körül érezni a többieket. Ez is bizonyította, nem az esemény a lényeges, hanem az izgatott várakozás. Az igazi esemény talán nem is a Perseida-maximum volt. Itt az MCSE életében történt valami, amit meg kellene ismételni.

KASZÁS GÁBOR

KOPERNIKUSZ

Csillagászati Alapítvány

Alapítványunk 1992-ben jött létre azzal a céllal, hogy minden lehetséges módon segítse a csillagászati ismeretterjesztést. Így pl. terveink szerint – alapítónkkal, a **Magyar Csillagászati Egyesülettel** közösen – közreműködünk előadások, előadássorozatok rendezésében, ifjúsági táborok szervezésében; asztronómiai ismeretterjesztő kiadványokat szerkesztünk és adunk ki. Támogatjuk a magyar amatőrcsillagászati mozgalmat, segítünk mindazoknak, akik fellépnek azon téves, babonás nézetek ellen, amelyek a csillagászzal kapcsolatban az utóbbi években divatba jöttek, és egyre több laikust megtévesztenek. Azon munkálkodunk, hogy a természettudományok (főképp a csillagászat) klasszikus és modern eredményeivel minél többen ismerkedhessenek meg (lehetőleg már az iskolák padjaiban). Mindezzel hazánk kulturális felemelkedését kívánjuk szolgálni.

Az Alapítvány nyitott, adományaival bárki csatlakozhat hozzá, ha céljaival egyetért, s azok megvalósítását elő akarja mozdítani. Az Alapítványnak juttatott adományok – igazolásunk alapján – az adóalapból leírhatók!

A Kopernikusz Csillagászati Alapítvány számlaszáma:
IBUSZ Bank Rt. (1114 Budapest, Bartók Béla út 9.)
218-93098 / 716-00820

Az Alapítvány képviselője:
Csaba György, 1026 Budapest, Szilágyi E. fasor 45/a.